

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження **Воскобойнікова Якова Володимировича**
**«ФРАНЦУЗЬКИЙ ПІАНІСТ ОЛЕКСАНДР ТАРО:
АСПЕКТИ МЕДІЙНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ
ФОРТЕПІАННОГО ВИКОНАВСТВА»**

представленого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
025 – Музичне мистецтво, галузь знань 02 – Культура і мистецтво

Новизна та оригінальність представлено на рецензування дисертаційного дослідження пов'язана із відкриттям нового *ракурсу* розгляду художньої індивідуальності сучасного виконавця. Ним стає *медіа-репрезентація виконавського доробку музиканта* (у даному випадку – французького піаніста Олександра Таро) у всій його багатовекторній множинності та системності творчого поля, реалізації різноманітних моделей творчого самоздійснення, побудові власних стратегій продукування присутності у медіапросторі. *Актуальність* роботи, за словами її автора, може бути окреслена чотирма позиціями, а саме: 1) розкриттям дієвих принципів «просування» академічного мистецтва у медіапросторі; 2) методологічним оновленням сучасного музичного виконавства задля визначення системи механізмів його функціонування у медіапросторі; 3) розумінням музичного твору як системи знаків, що репрезентує зашифрований у графічному нотному, аудіальному і візуальному зображеннях досвід минулого у сучасному; 4) усвідомленням загальних принципів просування власної творчості в епіцентр суспільних інтересів, пошуку ефективних технологій та розуміння того, «як це працює» (с. 17–20).

Заявлена у Вступі актуальність підтверджується на всіх етапах наукової роботи: від науково-виваженого обґрунтування теоретичних засад дослідження у 1 Розділі, через залучення нової термінології та методології аналізу медіа-репрезентацій О. Таро у нарисах 2 та 3 Розділів, до Висновків, що переконують логічністю та системністю узагальнень. Підкреслимо велике *теоретичне і практичне значення* дисертаційного дослідження Воскобойнікова Якова Володимировича, оскільки вперше на матеріалі виконавської творчості одного піаніста вводиться у науковий обіг ціла ланка визначень, невід'ємних від розуміння сучасного функціонування музичного виконавства. А саме:

- *розмежовано* поняття презентації і репрезентації, що часто трактуються як синоніми;
- *запропоновано* визначення репрезентації як суспільної події, «яка має своє символічне поле і передається через неповторну особистість (особистості), має здатність презентувати досвід минулого часу у теперішньому часі через створення референції (співвідношення) з об'єктами і досвідом» (с. 52, с. 208);
- *розкрито* репрезентацію як продукт виконавських інтенцій, що здатний поєднувати у собі інтенціональні об'єкти та представляти їх в іншому і за допомогою іншого (с. 39, с. 210);
- *виявлено* комплексне уявлення про «саморепрезентацію, що є зусиллям людини», спрямованого «на контроль певних процесів, які здійснюються у взаємодії з оточуючими його людьми» (с. 54, с. 209);
- *екстрапольовано* теорію Пауля Тагарда про самопрезентацію на музичне виконавство з подальшим виявленням трьох підгруп саморепрезентації творчої індивідуальності (зображення себе самого собі; зображення себе іншим; оцінка себе відповідно до власних стандартів) (с. 54; с. 209);
- *розкрито* один з найважливіших феноменів саморепрезентації виконавця – фокус уваги;
- *обґрунтовано* функціонування музично-виконавських репрезентацій у медіапросторі, розглянуто просування творчих репрезентацій у сучасному медіапросторі.

Масштабність представленого дослідження стає відображенням масштабу особистості та концептуальності творчості самого Олександра Таро / Alexandre Tharaud – французького піаніста, «який вже більше двадцяти років знаходиться у фокусі уваги музичної критики, телеканалів, радіостанцій, широкої світової публіки» (с. 2). *Універсалізм* музиканта реалізується на різних рівнях: в багатовекторності його виконавського репертуару (світова фортепіанна класика в альбомах О. Таро представлена різноманітним стилістичним, національним, жанровим явищем); у використанні великого арсеналу роялів різних фірм як відповідного тембру для певного твору (Yamaha, Steinway, Bösendorfer); у зацікавленості та реалізації власних інтенцій у кінематографі (кінострічка «Любов», 2012) та композиторській творчості (цикл авторських творів *Corpus Volubilis*, 2020). Унікальним

проявом цієї універсальності є захопленість та причетність піаніста до створення цікавих медіапроектів, що виникають у творчому діалозі та співпраці цілої команди професіоналів різних галузей: звукорежисерів, фотографів, майстрів музичних інструментів, відеомонтажу, артистів балету, маркетологів та інших, причетних до просування творчого контенту піаніста. За справедливим визначенням автора дисертації, кожна така відеопрезентація чи аудіоверсія О. Таро «стає системою функціонування таких об'єктів і змістів як твір, епоха, атмосфера, культурний пласт, обставини народження твору, домінанти, які спонукали композитора до написання твору, й нарешті обраний інструмент певної фірми для запису» (с. 211). В більшості випадків карта репрезентації відтворює широту міжмистецької мережі, що охоплює професіоналів області: звукорежисури, фотографії, графіки, сучасної композиції, балету тощо.

Підкреслимо складність *аналітичного матеріалу дослідження* дисертації Я. В. Воскобойнікова: залучені аудіозаписи альбомів з музикою Ж.-Ф. Рамо, Л. Бетховена, Ф. Шопена, Ф. Пуленка, відеопрезентації до альбомів, саундтреки до фільмів за його участю, музичний супровід фільмів про піаніста, автобіографічна книга О. Таро «Montrez-moi vos mains» (2017) і його особисті коментарі, анотації до музичних альбомів, тексти його інтерв'ю, матеріали з персонального сайту піаніста, з сайтів звукозаписних фірм, сайтів фірм музичних інструментів, з якими пов'язана діяльність О. Таро, авторський фортепіанний цикл «Corpus volubilis» та фортепіанні транскрипції симфонічної поеми К. Дебюссі «L'Après-midi d'un faune» (К. Дебюссі, М. Равеля, Л. Борвіка, О. Таро). Аналітичний матеріал є не тільки великим за об'ємом, але й різноманітним за специфікою; він потребує погляду як з певних позицій, так і в контексті розуміння міжмистецьких взаємодій. Не меншої відповідальності вимагає і використання міждисциплінарного комплексного підходу, що залучає відповідні напрацювання філософії, психології, соціології, мистецтвознавства, музикознавства та кінознавства. Дозволяючи розкрити музичне виконавство як репрезентативну практику, цей підхід висуває перед дисертантом вимоги до ерудиції, художньої обізнаності, зрілості, наявності сформованої системи власних естетичних уподобань. Зазначимо, що Я. В. Воскобойніков демонструє блискуче володіння методикою аналітичного опрацювання

здіяних медіарепрезентацій, підтвердженням чого стають нариси 2 та 3 Розділів.

В процесі ознайомлення із науковою роботою у рецензента виник ряд питань:

1. Хотілося б прояснити Ваше ставлення до стилізації. Чи виступає вона одним із інструментів референції? Якими є місце та роль стилізації у репрезентаціях О. Таро?
2. На сторінках роботи Ви характеризуєте О. Таро як піаніста, що здатний навіть у творах Ф. Шопена, Л. Бетховена розкрити *нову французьку трансцендентальність*. Який зміст вкладаєте Ви у це визначення? Це є загальноприйнятим для традиції французької виконавської школи або проявом суто індивідуальної манери Таро?

Текст дисертації належним чином структурований та оформлений. Форма роботи логічна та чітка. Стиль викладення науковий, із дотриманням літературних норм. В якості зауважень, що не впливають на загальну високу оцінку роботи, вкажемо на деякі технічні помилки, що зустрічаються на сторінках тексту.

Окремої уваги заслуговує розділ Додатки, що розміщений на 55 сторінках. Окрім таблиць, нотних прикладів, цитат, він містить також розгорнутий ілюстративний матеріал – обкладинки аудіодисків О. Таро, стоп-кадрів з відеопрезентації Транскрипції Прелюдії «Післяполудневого відпочинку фавна» К. Дебюссі. Фотофіксація стоп-кадрів Відеопрезентації – руху камери, різних планів піаніста та танцівника, мізансцен, символічних деталей – стає незамінним доповненням для вербального аналізу аудіо/відео композиції. В межах самої дисертації присутність Додатків із залученням фото-художньо-ілюстративних матеріалів стає закономірним наслідком міждисциплінарних зв'язків, як ключової ідеї представленого дослідження.

За темою дисертації опубліковано три статті у фахових виданнях, рекомендованих МОН України, одна стаття в зарубіжному науковому журналі «The European Journal of Arts. Premier Publishing s.r.o.» (Відень, Австрія). Результати дослідження пройшли апробацію на десяти Міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Підсумовуючи розгляд дисертації *Воскобойнікова Якова Володимировича* «Французький піаніст Олександр Таро: аспекти медійної

репрезентації фортепіанного виконавства», слід зазначити, що автор успішно реалізував всі поставлені наукові та творчі завдання і, водночас, намітив перспективи подальшої розробки обраного вектора, адже на с. 214 роботи читаємо: «Отже, як створюють власну творчу репрезентацію у медіапросторі інші відомі піаністи? Тема залишається відкритою».

Дослідження *Воскобойнікова Якова Володимировича* «Французький піаніст Олександр Таро: аспекти медійної репрезентації фортепіанного виконавства», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво, є оригінальним, актуальним, самостійним і науково обґрунтованим, яке містить новизну, що відповідає чинним вимогам пп. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44. Зміст дисертації, її результати, викладені у Висновках, кількість апробацій, теоретичне і практичне значення, дотримання академічної доброчесності дають підстави констатувати, що *Воскобойніков Яків Володимирович* заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 02 Культура і мистецтво, за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри історії
української та зарубіжної музики
Харківського національного університету мистецтв
імені І. П. Котляревського

Світлана Анфілова